

Emotionelle reaktioner på COVID-19 pandemien blandt frontlinjemedarbejdere

En tværsnitsundersøgelse af arbejdspladsers håndtering af COVID-19 og medarbejdernes frygt for smitte.

Undersøgelsen er baseret på data indsamlet primo april 2020.

BAGGRUND

COVID-19 har omfattende betydning for frontlinjemedarbejderen¹ mentale helbred og arbejdsmiljø. Imidlertid er de fleste undersøgelser foretaget i hospitalssektoren og blandt sygeplejersker og læger. Derfor er der mangel på viden om forholdene blandt andre grupper af frontlinjemedarbejdere, for hvem COVID-19 har haft omfattende betydning for arbejdsvilkårene.

Som samfund har vi behov for at en række institutioner fortsat fungerer under en pandemi. Men frygten for at blive smittet eller at smitte andre – enten derhjemme eller på arbejdspladsen – kan have betydning for hvor trygge frontlinjemedarbejdere er ift. at skulle arbejde under et virusudbrud.

Arbejdspladsens risikohåndtering, fx kommunikation af retningslinjer, adgang til værne-midler og test, har vist sig vigtige i undersøgelser af sundhedspersonale i hospitalssektoren, men det er uvist om resultaterne kan overføres til andre grupper.

FORMÅL

Formål 1

At beskrive forskelle og ligheder i oplevelsen af håndteringen af COVID-19 samt frygt for at blive smittet og viderebringe smitte blandt frontlinjemedarbejdere inden for fem forskellige arbejdsområder: Ældrepleje, hospital/rehabilitering, psykiatri, børnepasning og ambulanceservice.

Formål 2

I undersøgelsens største gruppe af social- og sundhedshjælpere og -assistenter (SOSU'er) i ældreplejen undersøgte vi sammenhængen mellem COVID-19 risikohåndtering på arbejdspladsen og medarbejdernes frygt for at blive smittet og transmittere smitte.

DELTAGERNE

Undersøgelsen er baseret på spørgeskemadata fra FOA's medlemsundersøgelse. Spørgeskemaet blev udsendt elektronisk til 10.519 medlemmer af FOA's medlemspanel og dataindsamlingen varede fra 3. til 5. april 2020. På dette tidspunkt toppede antallet af nye smittede og døde med COVID-19 pr. døgn i Danmark.

I alt 3.719 personer besvarede spørgeskemaet (35% af de adspurgte). I analyserne til at besvare det første formål indgik 2.623 personer, og i analyserne til at besvare det andet formål indgik 1.680 personer.

SPØRGESKEMAET

Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om følgende emner:

- Usikkerhed omkring særlige retningslinjer vedr. kontakt med borgere mv. som er

¹ Dvs. personer med kontakt til patienter, borgere, elever mv.

smittede, måske er smittede eller som ikke er smittede (3 spørgsmål).

- Kontakt med smittede, adgang til test og adgang til værnemidler (3 spørgsmål).
- Klare retningslinjer fra ledelsen for hvordan medarbejderne skal forholde sig ift. COVID-19, tryghed ved arbejdspladsens organisering af arbejdet, om arbejdspladsen er godt rustet til at løse opgaver under COVID-19, og om arbejdspladsen tager hensyn til sårbare medarbejdere (4 spørgsmål).
- Frygt for at blive smittet, frygt for at bringe smitte fra arbejdspladsen og med hjem og frygt for at smitte borgere mv. på arbejdet (3 spørgsmål).

RESULTATERNE

Nedenfor præsenteres udvalgte fund. Vi henviser til tabellerne i den videnskabelige artikel for en detaljeret beskrivelse.

Formål 1

- Generelt oplevede kun et mindretal (6-16%), at der var usikkerhed om retningslinjerne vedr. kontakt med smittede, måske smittede eller ikke-smittede borgere mv.
- Der var stor variation i, hvor mange der havde været i kontakt med smittede – flest i ambulanceservice (71%).
- Mangel på værnemidler blev rapporteret af 29% i ambulanceservice og 21% i ældreplejen.
- I ældreplejen havde 32% adgang til test, hvilket var lavere end andre grupper med kritiske funktioner.
- Generelt oplevede flertallet af deltagerne klare retningslinjer fra ledelsen (78-88%), at de var trygge ved arbejdspladsens organisering af arbejdet (71-83%), og at arbejdspladsen var godt rustet til at løse opgaver i forbindelse med COVID-19 (70-79%).

- I forhold til de andre arbejdsområder var der færrest i ældreplejen og i ambulanceservice (henholdsvis 45% og 39%) som oplevede at arbejdspladsen tog hensyn til sårbare medarbejdere.
- På tværs af arbejdsområderne var der 30-49%, som frygtede at blive smittet med COVID-19 (flest blandt ambulancereddere).
- 45-68% frygtede at bringe smitte med hjem (flest blandt ambulancereddere).
- 30-55% frygtede at smitte borgere mv. under arbejdet (flest i ældreplejen).

Formål 2

- Både frygten for selv at blive smittet og at viderebringe smitte til andre (eget hjem eller borgere) var hyppigere forekommende, hvis medarbejderen havde været i kontakt med en smittet eller ikke havde adgang til test.
- Frygt for at viderebringe smitte var hyppigere, hvis der var usikkerhed omkring retningslinjerne vedr. kontakt med smittede, måske smittede eller ikke-smittede borgere, og når der var mangel på personlige værnemidler.
- Frygt for at blive smittet og at viderebringe smitte var lavere blandt medarbejdere, der følte sig trygge ved arbejdspladsens organisering af arbejdet under COVID-19, og som oplevede at arbejdspladsen var godt rustet til at løse opgaver under epidemien.
- Overraskende fandt vi også hyppigere frygt for smitte og for at viderebringe smitte til borgere blandt medarbejdere, der oplevede klare retningslinjer fra ledelsens side.

KONKLUSION

- Mange grupper af frontlinjemedarbejdere uden for hospitalssektoren oplever betydelige emotionelle reaktioner på pandemien.
- Vi fandt en konsistent sammenhæng mellem at have været i kontakt med smittede og have manglende adgang til test og at opleve emotionelle reaktioner på pandemien.
- Viden om guidelines og tillid til arbejdspladsen var forbundet med sjældnere emotionelle reaktioner, om end mindre konsistent på tværs af analyserne.
- Frygt for at smitte andre var forbundet med mangel på personlige værnemidler.

ANBEFALINGER

Frygten for smitte og at smitte andre er en væsentlig emotionel reaktion blandt frontlinjemedarbejdere. Frygt kan potentielt lede til irrationel adfærd, fx ift. anvendelsen af værnemidler.

Det er derfor væsentligt, at medarbejderne har adgang til de rette værnemidler og test, og at medarbejdernes og ledernes vidensniveau samtidig er tilstrækkeligt til at begrænse usikkerhed omkring de gældende retningslinjer.

Arbejdsmiljøprofessionelle, sundhedsmyndigheder og ledere har derfor en opgave ift. at understøtte, at oplevelsen og håndteringen af smitterisiko er baseret på fakta og for oplæring i adækvat anvendelse af værnemidler og test.

UNDERSØGELSENS STYRKER OG SVAGHEDER

Undersøgelsens styrke er, at data blev indsamlet på et vigtigt tidspunkt under COVID-19, og den bidrager med viden om frontlinjemedarbejders emotionelle reaktioner på en pandemi.

Blandt de adspurgte deltog 35% og de unge var underrepræsenterede sammenlignet med FOA's medlemmer generelt. Det kan have resulteret i en overestimering af hyppigheden af frygt for smitte, da ældre er mere bekymrede

for smitte end yngre. Fordi vi anvender tværsnitsdata, kan vi heller ikke belyse årsags-virkningssammenhænge, men udelukkende beskrive, hvilke indikatorer for arbejdspladsernes COVID-19 risikohåndtering, der statistisk hænger sammen med frygt for smitte og for at viderebringe smitte. Fx kan stærk frygt også tænkes at påvirke oplevelsen af arbejdspladsens håndtering af COVID-19.

Ansvarsfordeling og interessekonflikter

Undersøgelsen blev foretaget af Kirsten Nabe-Nielsen, Charlotte Juul Nilsson og Åse Marie Hansen fra Institut for folkesundhedsvidenskab på Københavns Universitet i samarbejde med Charlotte Bredal, Lars-Ole Preisler Hansen og Maria Juul-Madsen fra FOA. Åse Marie Hansen er desuden tilknyttet Nationalt Forskningscenter for Arbejdsmiljø.

Samarbejdet mellem KU og FOA blev initieret af KNN. Formålet med undersøgelsen blev foreslået af KNN og CJN. KNN skrev udkastet til artikel, som blev kritisk gennemlæst af CJN og ÅMH. Data blev indsamlet af MJM, CB og LPH. De statistiske analyser blev planlagt af KNN og MJM og foretaget af MJM. Den endelige version blev godkendt af alle forfattere. KNN, CJN og ÅMH har ingen interessekonflikter i relation til denne undersøgelse. MJM, CB og LPH er ansat hos FOA, som er en interesseorganisation, der arbejder på at fremme medlemmernes løn- og arbejdsvilkår.

Reference

K Nabe-Nielsen, CJ Nilsson, C Bredal, LOP Hansen, M Juul-Madsen og ÅM Hansen: COVID-19 risk management at the workplace, fear of infection and fear of transmission of infection among frontline employees, Occup Environ Med 2020

Link til artiklen: <http://oem.bmj.com/cgi/content/full/oemed-2020-106831>

FOA's medlemsundersøgelse kan hentes [her](#).